

BÉCSI POSTA

A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG KULTURÁLIS ÉRTESÍTŐJE

Új sorozat, X. évfolyam, 2. (74.) szám

Bécs, 2015 február

Oross András

Az 1702. évi magyarországi várrombolások

A 18. század eleji és különösen az 1702. évi magyarországi várrombolás a magyar történetírás egyik megrendíthetetlennek tűnő toposza. Alig találni a Kárpát-medencében olyan várat, amelyet a „császári csapatok” a karlócai (1699) vagy a szatmári (1711) béke után nem robbantottak volna fel -- a szakirodalom szerint. Valóban, ez az alapvetően magyarellenesnek gondolt intézkedéssorozat mélyen beleivódott a történeti köztudatba.

A várrombolások ténye nem lokalizálható kizárólagosan a formálódó, új utakat kereső, 17–18. század fordulóján lévő Magyar Királyságra. A 16. század közepén a végvárrendszer kiépülésével párhuzamosan egy új végvárláncolat alakult ki az ország középső területein, amely csak részben támaszkodott a meglévő a középkori előzményekre. Sok kisebb várunk lett áldozata a törökellenes visszafoglaló háború (1683–1699) különböző hadműveleteinek.

Az Udvari Haditanács az 1680-as évektől – a szűkös pénzügyi lehetőségekhez képest természetesen – törekedett arra, hogy a stratégiaileg jó helyen fekvő várakat a modern várépítési elveknek megfelelően helyreállítsa, átépítse: ilyen a budai vár védőműveinek, falainak javítása (1690–91) vagy Arad (1698–1702), Eszék (1691) várainak építése, bővítése. A források vallanak ugyanakkor néhány fontos erősség siralmasnak tűnő állapotáról: Szeged várfalainak a Tiszába omlásáról, a szolnoki várból kivezető híd összedőléséről, Érsekújvár védőműveinek pusztulásáról vagy a tokaji vár helyzetéről a Bodrog áradása miatt.

A Rajna-menti hadszínteret is megjárta katonai parancsnokok hazánkban harcolva legfeljebb „rozzant akolnak” látták a magyarországi várak többségét. A modern várépítési elveknek megfelelő elvárás a korszakban – hozzá kell tenni, hogy alapvetően más hadviselési mód ellenében jött létre a magyarországi végvárrendszer! – gyakorlatilag egyik várunk sem érte el, közelébe is csak néhány érhetett (például Győr, Károlyváros, Lipótvár).

A 17. század végi, 18. század eleji magyarországi tudatos várrombolásoknak katonapolitikai, pénzügyi, gazdasági és részben társadalmi okai voltak: a várak elavultsága, hadászati szerepük csökkenése, új hadügyi koncepcióba való beillesztésük, a kaszárnyák építésének előtérbe helyezése, a várban szolgáló, adómenteséget élvező „vitélzõ nép” kiváltságainak megszüntetése mind-mind hozzájárult a döntés meghozatalához.

Az 1702. évi nevezetes várrombolási rendelet a lerombolásra ítélt várakat hat csoportra osztotta, amely követte a volt főkapitányságok területét, egyúttal a végrehajtás oroszlánrészét a katonai parancsnokok mellett a visszafoglalt Magyarország legfontosabb pénzügyi-közigazgatási szerveire, a kamarákra bízta. A kamaráknak és a kamarai alkalmazottaknak nemcsak a legfontosabb, a pénz biztosítása jutott feladatul, hanem a munkálatok megszervezése mellett nekik kellett a romboláshoz szükséges szerszámokat, eszközöket és munkásokat is előteremteni.

Az első csoport – Felső-Magyarországon lévő – várai közül **Szepesvár** erős kőfalainak felrobbantása ellen tulajdonosa, Csáky Zsigmond az Udvari Haditanácshoz írott levelükben sikerrel tiltakoztak. **Szendró** várának lerombolását Oktavio Nigrelli, felső-magyarországi főkapitány is feleslegesnek ítélte meg. **Sárosptak** külső vára azonban nem menekült. 1702 februárjában sor került az ágyúk és hadieszközök Kassára szállítására, amelyet az aknák felrobbantása követett 1702. május 26. – június 1. között.

A második csoport várai a töröktől visszafoglalt területen helyezkedtek el. Nicolas Dumont hadmérnök és Johann Ferdinand Pfeffershofen budai várparancsnok irányítása és felügyelete mellett teljesen lerombolták Eger

A tartalomról:

MEGHÍVÓ:
Dr. Oross András
"A várromboló Habsburgok és a magyar történetírás."
március 1., 17:30
(3. oldal)

HORVÁTH ANDOR
A boldogságról
(4.-5. oldal)

CSÓRI SÁNDOR
Versek
(6. oldal)

GYERMEKEK OLDALA:
KARINTHY FRIGYES
Röhög az egész osztály
(7. oldal)

FIGYELŐ:
kiállítások,
koncert,
impresszum
(8. oldal)

külső várát, Székesfehérvár és Várpalota több külső védőművét jelentősen megrongálták. **Egerben** 1702 májusában robbantották fel a külső védőműveket. **Székesfehérváron** pedig októberben a kapuvédőművek, egyes összekötő várfalak estek áldozatul. Mindkét várnál több ezer jobbágy teljesített ingyenmunkát (gratuitus labor): a törmelékek elhordása és a föld elegyengetése volt a feladatuk. A Zichy-család, mint **Várpalota** tulajdonosai sikerrel kérték a Haditanácsot, hogy tekintsenek el rezidenciájuk felrobbantásától, mert itt csak az árkok feltöltésére, a palánkok elhordására került sor, a várkastély érintetlenül megmaradhatott.

A harmadik csoportban a volt Bányavidéki Főkapitányság területén lévő várak közül **Nyitra** megmenekült, mivel tulajdonosa, Mattyasovszky László, nyitrai püspök, magyar kancellár kérelmet nyújtott be a Haditanácshoz a rombolás elkerülésére.

A negyedik csoportban a győri főkapitányság területén fekvő észak-dunántúli várak **Tata**, **Pápa** és **Veszprém** szerepeltek, lerombolásukat és a tüzérségi eszközök Győrbe szállítását Karl Heinrich Steinsdorff győri német főkapitány-helyettesre bízták. Mindhárom erősség védőműveinek rombolásához hozzáfogtak az 1702. év folyamán, de egyik helyen sem hajtották végre: elszállították a hadieszközöket, tüzérséget, egyúttal sor került a várakok betemetésére, a kapuvédő rendszerek kisebb-nagyobb mértékű megrongálására. Veszprém esetében is a püspök-tulajdonos, Széchenyi Pál kérte, hogy a kisebb ágyúkból harangokat öntethessen, Pápa esetében Eszterházy Antal kérvényezte a munka elhalasztását, mondván a várkastély az ő rezidenciája.

Az ötödik csoportba **Kanizsa**, **Zalavár**, **Körmend** és a Kanizsa ellen emelt, Balatonhoz közel fekvő kisebb várak kerültek, amelyek az egykori Kanizsai főkapitányság területén feküdtek. A rendeletben említett Körmend várának lerombolása ellen tulajdonosa, Batthyány Ádám, horvát bán emelte fel szavát. Zalavárról ellenben tudjuk, hogy 1702 augusztusában a védőműveket felrobbantották és a hadieszközöket, tüzérséget is Kanizsára szállították. A korábban a dél-dunántúli védelmi rendszer pilléréként számon tartott Kanizsa várát viszont 1702–1703 folyamán a földdel tették egyenlővé!

A hatodik csoportban szereplő **Kaposvár** és **Dombóvár** rombolása 1702. március 15. és április 14. között következett be. Dombóváron az Eszterházy-uradalom jobbágjai segítségével végezték el a középkori eredetű lakótorony ledöntését és a törmelék elhordását, Kaposváron azonban csak a földből és fából készült védőművek felszámolására került sor mintegy 400 jobbágy közreműködésével.

Az 1702. évi tervezet korántsem valósult meg teljes egészében, azaz a név szerint számba vett 17 várból négyet romboltak le teljesen (Kanizsa, Zalavár, Kaposvár, Dombóvár); kettőnek külső várát tüntették el (Eger, Sárospatak); hat vár esetében tudjuk, hogy folytak ott valamiféle munkálatok, de források hiányában egyelőre pontosan nem állapíthatók meg, hogy milyen mértékűek (Tata, Pápa, Veszprém, Léva, Székesfehérvár, Várpalota); míg öt vár esetében nem indultak meg ténylegesen a rombolási munkák (Nyitra, Szendrő, Szepes, Simontornya, Körmend). Ebben persze az országos katonai és politikai érdekek mellett, az aktuális tulajdonosok magánérdekei is alapvető szerepet játszottak. A sikeres tiltakozások és kérelmek végül alapvetően járultak hozzá

ahhoz, hogy bizonyos (katonai szempontból elavultnak tekinthető) várak belső vára-várkastélya viszonylagos épségben vészelték át a későbbi századokat. Az igazsághoz pedig hozzátartozik az, a történeti köztudat számára eddig szinte ismeretlen tény is, hogy a rendeletben említett várak közül II. Rákóczi Ferenc és tábornokai intézkedései nyomán pusztult el végleg 1705 folyamán Szendrő, 1708–1709-ben Léva és 1707-ben részben Pápa. (Rákóczi kifejezett parancsára történt egyébként Szatmár, Tokaj, Zólyom várának lerombolása is.)

A 17. század végén, a 18. század elején a várrombolásokkal megkezdődött egy a 16. századival teljesen ellentétes folyamat. Míg az utóbbi korszakban templomok, kolostorok és egyéb „civil” épületek kövei épültek be az ország középső területén kialakuló határvédelmi rendszer várainak erődítéseibe, addig 1702 után a funkciójukat veszített egykori végházak falai és kövei „kaptak új feladatokat”: hol újonnan létrehozott kaszárnyákban, városházákban, polgárházakban, uradalmi épületekben vagy akár barokk templomokban.

MEGHÍVÓ

a Bornemisza Péter Társaság márciusi rendezvényére

Dr. Oross András

a Bécsi Magyar Levéltári Kirendeltség levéltári delegátusa

A várromboló Habsburgok és a magyar történetírás

2015. március 1.-én, d.u. 17:30 órakor

Az előadás helyszíne: Bécs 6., Capistrangasse 2/15

Dr. Oross András 1979-ben született Győrben. Érettségit szülővárosában, a Révai Miklós Gimnáziumban tett. 2003-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának történelem–könyvtár szakjain, 2005-ben a levéltár szakon szerzett diplomát. Doktori fokozatot 2011-ben szerzett.

2003-tól a Magyar Országos Levéltár munkatársa, 2005-től az 1945 előtti Kormányiszervek Főosztályán dolgozik levéltárosként, 2014-től levéltári delegátus a Bécsi Magyar Levéltári Kirendeltségen.

Kutatásai súlypontja a 17–18. század fordulójának gazdaság-, társadalom-, intézmény- és hadtörténete, különös tekintettel a Magyar Királyság szerepére a Habsburg Monarchián belül.

A BPT-n elhangzó előadása röviden bemutatja a 17. század végi, 18. század eleji magyarországi várrombolásokat, az ezzel kapcsolatos köztudatot is és elhelyezi a kérdést történelmi kontextusban és elemzi a magyarországi várrombolások megvalósulását. Kitér arra, hogyan is zajlott *egy vár „lerombolása” a korabeli infrastruktúra és hivatalszervezet igénybevételével*. Összegzésül: tény, hogy az 1702. évi várrombolási rendeletben kiszabott rombolások egy része megtörtént, azonban a magyar köztudatba beleivódott „rebellis magyarok elleni Habsburg intézkedés” forrásokkal elenyésző mértékben igazolható.

.....
Horváth Andor

A boldogságról

(részletek)

A boldogság-meghatározásokban gyakran azon van a hangsúly, hogy mit kell kizárni az emberi életből ahhoz, hogy az ember boldognak mondhassa magát. Az antik világ nagy hangsúlyt fektetett erre. Tehát boldog mindenki, aki nem szenved, boldog mindenki, akinek nincsenek fájdalmai - jellegzetesen a negatívval szemben, a negatív hiányával meghatározott boldogság-fogalom ez. E megközelítés egyáltalán nem megalapozatlan és nem is véletlen, az emberi életet végül is annyira körülveszi rengeteg, fájdalmat vagy szenvedést előidéző veszély, fenyegetés, hogy azt állítani, hogy az boldog, aki nem szenved, nem félrebeszélés, tehát nem a dolognak a megkerülése.

Ezzel szemben a modern nyugati világ egyre inkább pozitívan próbálta és próbálja meghatározni a boldogságot, úgy, hogy az abban lehessen leírható, ami benne van. Hogy mi kell hozzá: tehát a javaknak és nyilván az élvezeteknek az a köre, amely egyenként vagy együtt az embert boldoggá teheti. Jó ez vagy rossz - nem könnyű erre válaszolni.

Ha erről gondolkodunk, talán indokolt különbséget tenni - úgy, ahogy a platóni gondolkodás teszi a szerelem két fajtája (az égi és a földi Erosz) között -, és azt mondani, hogy a boldogságnak is lehet egy alacsonyabb, prózai, hétköznapi, közönségesebb formája, és lehet egy magasabb változata. Az ember biológiai lény, s a legtöbb örömrész elválaszthatatlan ettől. Másfelől át tud élni szellemi, művészi természetű élvezeteket is. Ezt nem szeretném olyan antropológiai különbségként beállítani, mint hogyha az emberek egyik csoportja az egyikre, a másik a másikra volna alkalmas, de kétségtelen, hogy az emberek számára elérhető örömök egy része erőteljesebben biológiai, anyagi meghatározottságú (egész egyszerűen amiatt, mert az ember biológiai lényként úgy van programozva, hogy a táplálkozás vagy a nemiség igen fontos örömforrás a számára).

A másik fajta boldogság igénye nem alkalmi, nem ugyanúgy van köze a pillanathoz, ami azt jelenti, hogy az idő másféle élményéhez, átéléséhez kapcsolódik. Az egyik és a másik valójában más-más válasz az emberi életre, az élet és a halál kérdésére. Az, hogy az ember miben keresi a boldogságot, elválaszthatatlan attól, hogy mivel tud a mulandóság ellenében hatni, mi az, amit - az élet egészében gondolkodva - a vég általi meghatározottság tudatában, a halál ellenében állítani tud.

Ókori bölcselők nyomdokain járva a 16. században élt Montaigne úgy vélte, a halálra való gondolás nem akadályozza annak, hogy az ember szabad és egyúttal boldog is legyen. Ez egy sztoikus gondolkodónál szinte magától értetődő; a halál nem zavarja meg azt az emberi tudatot, amelyik olyan bölcselőkön nevelkedett, akik a kérdést megoldották.

Az ember akár zárójelbe teszi, akár nem, a kérdésre mindenképpen az a válasz, hogy az emberi élet véges. Erre a kérdésre persze hogy kínál egyféle választ a számunkra adott keresztényi felfogás a halhatatlanság, tehát a túlvilági élet formájában (más kultúrában más hasonló válaszok vannak), de ez sem változtat azon, hogy maga az élet véges, és mindegyik emberi élet úgy ér véget, amit, bármely filozófia fogalmaiban gondolkodjunk, úgy szoktunk nevezni, hogy halál.

A modern gondolkodás, amely az utóbbi két-három századot jelölheti, a földi létnek erre a végességére úgy reagált - belevéve ebbe természetesen azt, hogy az emberi személyiség, az individuum értéke mindenki számára felértékelődött -, a modernitás tehát úgy gondolja, hogy a boldogságnak döntően földi terminusokban kell eldőlnie. Nagyon sok ember számára a modernitás tulajdonképpen azt jelenti, amit én korábban a platóni fogalmak szerint úgy neveztem, hogy a boldogság alacsonyabb változata. Ennek egyrészt az az oka, hogy az emberek nagyobb része számára ez könnyebben hozzáférhető, másrészt pedig valóban ezt kínálja a modern társadalom.

A modern társadalom nem arra tanítja az embereket, hogy szemlélődjenek, a művészetek vagy az erkölcs szépsége formájában jussanak közel valami olyan emberképhez, embereszményhez, önképhez, amely megfelelhethet egy magasabb rendű boldogságigénynek vagy boldogságélménynek, hanem arra, hogy mit jelent mondjuk a birtoklás formájában a boldogság. A bölcselők öröktől fogva azt mondták, hogy nem a birtoklás adja a hiteles emberi lét megalapozását, hanem az, hogy az ember maga mi, ő maga ki, őbenne mi él, nem pedig ő miben él vagy mivel él. Ezeket a viszonyokat a modernitás átalakította, és tömegméretekben, világméretekben az antik embereszményhez mérten hátrányosan formálta át. Az hiszem, ez mindenki számára világos, már aki gondolkodik.

Az emberi életben két biológiai alapmozgás van, az ismétlődés és az újulás - tehát egyszerre van jelen benne a régi és az új, a monoton és ellentéte, a nem-monoton, a régi hang és az új hang igénye. Biológiai léténél fogva az ember számára egyrészt a meghatározottság, a megszokás adott (soha nem ver a szíve

.....
 másként és nem lélegzik máshogyan, mint ahogy elkezdte - ezt most nyilván elvontan értem), másfelől viszont készen áll a változásra, mozgásra, az újra, vagyis szabadon választ. Azt, hogy én hol élek, Athénban, Chicagóban vagy Kuala Lumpurban, ha más egyébtől nem függ, én döntöm el. Ugyanúgy én dönthetek el rengeteg egyéb dolgot, beleértve azt is, hogy szegény vagyok vagy gazdag, nyilván a lehetőségek szerint. Tehát abban az alapvető dologban, hogy az életét úgy éli le, mint amelyben a dolgok döntően állandóak és ismétlődnek, vagy úgy, hogy döntően változóak és nem ismétlődnek, az ember elég nagy határok között szabad.

Tehát ha valaki azt mondja, hogy ő az élete során tízszer el akarja olvasni Homéroszt, akkor megteheti, de ha valaki mindennap valami újat akar Homérosz helyett, azt is megteheti. Ezek alapvető opciók. Ugyanakkor a modern világ abból él, azt tartja fenn, hogy a dolgokat állandóan kisöprik, elviszik a szemétdombra, és helyettük új dolgokat visznek be a házakba, az életébe, mindenhová. Tehát olyan történelmi opciók döntöttek el, hogy az embernek ez az oldala vagy a másik kap inkább hangsúlyt egyik vagy másik történelmi korszakban, amelyik messze meghaladja az egyes embernek az opcióját.

Arról, hogy a monogám házasság jó vagy nem jó, lehet vitatkozni; és arról is, hogy annak pont a keresztényi változata mennyire ideális vagy nem - ahol tehát az ember eskü alatt vállalja, hogy soha senki mást nem fog szeretni, mint azt, akivel házasságot köt. Ugyanúgy lehet vitatkozni a fordítottjáról is, hogy jó-e, ha az ember a partnereit rendszeresen cseréli. Arról viszont nem lehet vitatkozni, ami a szemünk előtt van: hogy ez a két opció az emberek számára jelenleg egyformán adott, méghozzá inkább úgy adott, hogy az egyiknek a tekintélye és a jelentősége süllyedőben van, ez a monogám házasság, a másiknak ha nem is a tekintélye, de a gyakorisága és a gyakoroltsága pedig emelkedőben.

Valóban, a modernitás egyfelől eldönt bizonyos opciókat az emberek számára (pl. hogy az ismétlődően éljenek vagy pedig a nem ismétlődően), másrészt szabaddá teszi - már amennyire az ember általában szabad lehet - és felszólítja őket arra, hogy tisztázzák az opciójukat, mert ha nem, akkor öntudatlanul gyakorolják annak a - nevezzük így - paradigmának a műveleteit, melybe őket a történelem helyezte. Ez a paradigma pedig, ismétlem, arról szól, hogy a dolgokat állandóan cserélni kell, mert örömjellegük pont a cserében és az újdonságban rejlik.

Ehhez mérten létezik a másik opció, amelyikben a boldogság az állandóban és az ismétlődően rejlik. Egy Bach-fúga - mindenki tudja - már magában véve úgy épül föl, hogy ismétlet. Az ismétlődésnek és a variációnak valami olyan együttese, amelyik sokak számára eleve unalmassá teszi. Ha valakinek az a szenvedélye, hogy Bach-zeneműveket hallgat ismétlődően, az valahol ebben az értelemben az ismétlődésnek az abszolútumát közelíti meg, de ugyanúgy ismétlődésre szavaz az is, aki általában egy bizonyos zenetípust, zenefajtát hallgat. Egyáltalán, aki klasszikus zenét hallgat, az eleve ebbe a sorba helyezi be a létét.

Hát nézze, az ismétlődés a fennmaradásnak az alapja a szó ősi, eredeti értelmében; hisz az ember addig él, ameddig a szívverése ismétlődik. Ennek az ismétlődésnek a megszűnésével mint személy, mint egyedi lény ő maga is megszűnik. Ilyen értelemben a repetitívitás nemhogy nem ellentétes az étellel, az embernek az antropológiai - mondjuk így - kódjával, alkatával, hanem annak a legbelsőbb lényege.

Persze hogy az antropológiai kódban az is benne van, hogy az ember fogékony minden újra, ez természetes. Aki úgy akarna radikális lenni, hogy ezt tagadja, az nyilván abszurditást művel, mert ez azt jelentené, hogy ha valaki az alföldön nőtt föl, akkor neki nem tetszhet a hegy és fordítva, ami természetesen abszurditás, mert az emberben szintén antropológiai adottságainál fogva megvan nemcsak a hajlam, hanem egyenesen az igény arra, hogy ha valami van neki, akkor lehessen más is neki, vagyis a régi, a meglévő mellett kívánja az újat is, kíváncsi rá, meg akarja ismerni. Itt a kérdés mindössze az, hogy ez a kettő milyen viszonyba kerül egymással.

Valaki például abban látja a boldogságot, és ilyenek vannak, hogy minden héten más fővárosnak más szállodájában aludjék. Ez ma emberek tízezrei számára nemcsak lehetséges, hanem állandó életforma, mások pedig nagyon vágnak rá, hogy legalább egyszer egy évben megtehessék. Ilyen értelemben ez a dolog an és működik, vannak emberek, valószínűleg milliók vagy tán százmilliók, akik már nem tudnak másképpen boldogok lenni, csak úgy, hogyha az életükben állandóan változások követik egymást, az egyik új, tehát a mai új állandóan kiszorítja a tegnapi újat.

Amennyire meg tudom ítélni - nyilván magam is egyfajta alkati adottság szerint beszélek -, ez nem a legjobb változata az emberek kultúra általi determináltságának. Ennek az egyik bizonyossága, hogy voltaképpen egyre kevesebben élnek a kultúrában. Mert a kultúrában élni nem azt jelenti, hogy az ember felkerekedik, évente egy-egy félórás túrával megszemléli a nagy katedrálisokat, s így ötven év alatt ötszáz katedrális előtt tölt el egy-egy félórát. A kultúra egészen mást jelent. Egyetlen katedrálisban le lehet élni ötven évet a kultúrában.

A Bornemisza Péter Társaság szeretettel üdvözli a Mestert 85. születésnapján!

Csoóri Sándor költeményei

Vendégem és varázslóm

Ebben az átlátszó esőben
nagyon magányos lett az erdő.
Madarak torkában a lángot
elfújta kedvetlen, hanyag szél.

Állnak a lombok, mint lovak
a szomorúság jászolánál;
baljós tükröket rejt a hegyhát
s bennük ég és föld öklelését.

Ha nem élnél, most elaludnék
s nem gondolnék semmi örömré
sem a víz citera-szavára
sem ágyéköd villámaira.

De felkönyökölk nyavalyámból
az elmúlásból felkönyökölk
s Téged látlak, egyetlen élőt
kiben a nyár még folytatódik.

A nyár, mit az eső kioltott
akárcsak egy boglyatüzet;
a nyár, mely olyan zaklató, mint
a szerelem, vagy mint a rózsák.

Az évszakokat folytatod Te
azzal, hogy élsz, hogy örülsz nékem:
ha fölnézel, ragyog a Nap
s ki is nyílik, mint egy kapu.

Ezen át lépsz be újra hozzám
a vendégem és varázslóm vagy.
Eláll az eső szívverése
s a fű zöld parazsa fölizzik.

Elengednék, visszahívnálak

Elengednék,
visszahívnálak,
nagy vízben vetnék neked ágyat
s fáradhatatlan tengerészed,
kezemmel körülhajóználak.
Amerre mennél,
mennék utánad.
Nyár van,
kiköltözöm az ég alá
szerelmed nomádjának:
süssön a Nap, mint a végzet
egész testemmel
égjek!

Erőt az elérhetetlen jövő ad
s holnapi romlása a vágynak

Darazsak golyózápóra
luggatná át a koponyámat,
venné a világ véretem,
de én csak mosolygok,
mert látlak.
Elengednék
visszahívnálak
hangya-gyászmenet hömpölyög,
előle eltaszítanálak.
Porból fölszedve vizet adnék,
sebed kimosnám szavaimmal.
Melléd feküdnék s a világot
elsötétíteném
hajaddal.

Gyermekek oldala - Gyermekek oldala - Gyermekek oldala.

Karinthy Frigyes

Röhög az egész osztály

Az ördög bújt az osztályba. Reggel, mikor bejöttünk, új szemétládát találtunk. Szép, nagy szemétláda, politúros. Azonnal kiderült, hogy egész kényelmesen el lehet férni benne.

A szemetet természetesen kiszedjük belőle, és szépen eltrancsírozzuk a tetején. Ehhez művészi ösztön kell. Körös-körül egyenlő távolságban kenyérbelek jönnek: közepére, mint valami dísz tárgyak, egy nagy darab szalonnahéj. Mindenki rendez valamit, régi vasakat, tollszárazakat viszünk a szemétkiállításra, amit belépődíj mellett mutogat a Deckner.

A második tízpercben váratlanul kitör a céduларagasztás. Először Kelemen hátán jelenik meg egy rövid jelentés, mely tudtul adja, hogy az illető önmagát "szamár"-nak minősíti, s ezt minden külön értesítés helyett állandóan reklamírozni óhajtja. Kelemennek aztán bizalmasan megsúgja valaki, hogy elhatároztuk, cédulát ragasztunk Roboz hátára, Kelemen röhög magában, és csakhamar feltűz egy hasonló cédulát Roboz hátára. Roboz már öt perce röhög velünk együtt Kelemen céduláján. Kelemen már fuldoklik, hunyorog a szemével – a röhögés nő, dagad, egyre vidámabb lesz, orkánna fajul – de minél jobban röhögnek ők egymáson, mi annál jobban röhögünk őrajtuk.

Aztán a következő dolgot találja ki valaki. Az ember odamegy például Auerhez, aki szorgalmasan ír valamit: lihegve nekiszalad, lázasan, örömtől feldúlt arccal - kapkodó hangon karonragadja. "Gyere, gyere, gyorsan...!" fuldokolja, és viszi magával. Auer kapkod, nem érti. "Na mi az, mit történt, hová?", kérdi izgatottan és ijedten, és szedi a lábát. A másik nem felel, lihegve cipeli, keresztülvonszolja a folyosón, felrohan vele a harmadik emeletre. Auer agyán villámgyors iramban többféle lehetőség mozgóképe száguld. A nagybácsija jött meg Amerikából. Az igazgató hívhatja, mert konferencia volt, és ott végre megállapodtak a tanárok, hogy ez az Auer egészen kivételes, érthetetlen zseni, amilyent egy században egyet szül csak a korszellem, és ezért rögtön ki kell adni neki az érettségi bizonyítványt és ezer korona ösztöndíjat egy nagy beszéd kíséretében, amit a tanári szobában tart az igazgató. A kultuszminiszter hívhatja, aki itt van a tanáriban, direkt miatta jött, mert valaki beküldte neki Auer legutóbbi magyar dolgozatát, amit könnyek között felolvastak az országházban, és Auerral most kezét akar fogni a kormány képviselője. A szabadkézi tanár hívhatja, mert egy gazdag mecénás meglátta az ő "Stilizált levélalak" című szépiarajzát, és harmincezer koronáért meg akarja venni a városligeti Feszty-körkép helyére, amit most elárvereztek. Húszezerért is odaadom, gondolja még hirtelen Auer, amint lihegve felérnek a negyedik emeletre. Ott egyszerre a hírvivő, aki eddig egy szót se szólt, elereszti Auer karját, és szép lassan megindul lefelé. Auer csodálkozva utánafordul, a lépcső alján már ott áll az egész osztály és röhög. Auer egy percig áll, marhák, mondja aztán dühösen és jön, szégyenszemre, lefelé, két perc múlva már ő röhög legjobban, mikor Robozzal csinálják végig ugyanezt.

Közben Wlach a táblára lerajzolta Kököröcsin tanár urat alsónadrágban, de különben cilinderrel a fején, amint II. Józsefnek jelentést tesz az osztály magaviseletéről. II. József az orrát piszkálja, és egy üveg Zacherlint nyújt át Kököröcsinnek, aki köszöni alássan, és jót húz az üvegből.

Zajcsek ordít, hogy őt nem hagyják tanulni, végre fogja magát, beül az új szemétládaiba, magára húzza a fedelét, s orrhangon énekel. Wlach jelt ad, egyszerre mindenki elhallgat és feláll. Zajcsek rémülten dugja ki a fejét, azt hiszi, a tanár jött be. Vad röhögés. Zajcsek megvetően kiköp a lábából, és undorral magára húzza a fedelet.

Hanem most tényleg belép Kököröcsin. Halálos csend: egyszerre mindnyájuknak eszébe jut Zajcsek, aki a szemétládaiban ül. De Zajcsek másodszer már nem hagyja becsapni magát, nem mozdul.

És most rettenetes óra következik. Az egész osztály egyetlen, hullámzó rekeszizom, amit képtelen erőfeszítéssel szorít le a halálos röhögés. A fojtott röhögés forroláza lüktet a vérvörös arcokon, és a halántékok kidagadnak. Mindenki a pad fölé hajol. A csönd, melynek fenekén egy esetleges kipukkadás borzasztó réme vonaglik, ingerlően zúg a fülünkben. És vannak elszánt, vakmerő gazemberek az utolsó padokban, akik még feszítik a kritikus hangulatot. A kis Löbl, lebújt a padok alá, négykézláb mászkál kényelmesen, körös-körül mászta az osztályt, és egyenként megfogta a lábunkat. A szemétláda gyanúsán mozog. Kököröcsin emelt hangon fejtegeti II. József érdemeit; hátulról meglöknek, egy hang sűg rekedten a fülemben: "Vigyázz, jön a pad alatt Löbl, már a negyedik pad alatt van!" Mindenki felhúzza a lábát a padra: a szájunk reszket a röhögéstől, kétségbeesetten próbálok figyelni, hogy másra tereljem fantáziámat. Kököröcsin lelkesen magyarázza, milyen szép dolog volt II. Józseftől, hogy egy tollvonással visszavonta összes rendeleteit. Az anyja második Jóska! – mondja Eglmayer az utolsó percben hihetetlenül mély gyomorhangon. Auer élesen felszisszen: - Löbl most ért odáig, és belecsípett. Nézd, mondja valaki mellettem, Kököröcsin egyik lába rövidebb lett, mint a másik.

A szemem majd kiugrik. Most... most vége... még egy pillanat... és robban... Ebben a percben a tanár a következő viccet csinálja:

– Auer – mit mozgolódik maga, mint egy sajtkukac?

Soha még bohózatírónak olyan hatása nem volt közönségére. Mint gátját áttépő áradat harsan fel a röhögés. Percekig röhögünk, felszabadulva, hörögve. A tanár csodálkozva néz, és elnézően mosolyog – magában megállapítja, hogy milyen frappáns és ellenállhatatlan humora van neki.

Figyelő Figyelő Figyelő Figyelő

ELŐZETES

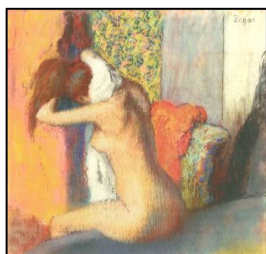
A Bornemisza Péter Társaság következő áprilisi előadásának meghívottja **Dragomán György**, író -- *Szerzői est. 2015. április 12.-én*, vasárnap, d.u. 17:30 órakor. Hely: Bécs, Capistrangasse 2/15.

KIÁLLÍTÁSOK

Ludwig Goes Pop (Ludwig a Pop Art előtt tiszteleg)

Február 12.én nyílt és szeptember 13.ig lesz megtekinthető a bécsi **MUMOK** (Modern Művészeti Múzeum) termeiben a német nagyiparos házaspár, Peter és Irene Ludwig rendkívül gazdag Pop Art gyűjteményéből származó anyag. A kiállított több mint 100 mű a műfaj legnevesebb képviselőinek nevét viseli: Robert Indiana, Jasper Johns, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Robert Rauschenberg, James Rosenquist oder Andy Warhol). Museumsplatz 1, 1070 Wien, www.mumok.at

Álomszép rajzok.

"Degas, Cézanne, Seurat. Das Archiv der Träume aus dem Musée d'Orsay" (Degas, Cézanne, Seurat. A Musée d'Orsay álmarchívumából) címmel nyílt kiállítás a bécsi **Albertinában**, amely a párizsi képtár 80.000 munkájából mutat be több mint százat a legjavából. A kiállított grafikák a 19. század neves francia mestereinek (Edgar Degas, Georges Seurat, Odilon Redon, Honoré Daumier, Gustave Moreau, Paul Cezanne) alkotásai. A kiállítás május 5.-én zár. Albertinaplatz 1, 1010 Wien. www.albertina.at

6 Ungarn im Hagenbund (A Hagenbund magyarjai)

A bécsi **Galerie UngArt** (Collegium Hungaricum, Wien 2., Hollandstraße 4) termeiben látható március 27.-ig a bécsi Galerie Belvedere, a győri Rómer Flóris Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria közreműködésével megrendezett kiállítás. A Hagenbund 1900 és 1938 között Bécsben tevékenykedő közel 200 tagot számláló, modern beállítottságú képzőművészek szövetsége volt. A tárlaton a hat magyar származású Hagenbund tag (Ferenczy Béni, Gergely Tibor, Kövesházi Kalmár Elza, Lesznai Anna, Georg Mayer-Marton, Simay Imre) 60 műve szerepel.

KONCERT

Volt növendékek hangversenye a Bécsi Zeneművészeti Egyetemen.

Közreműködnek Joó Imola zongora-osztályának a mai koncertéletben kiemelkedően sikeres tanítványai.

Időpont: március 24., délután 17:30-kor.

Hely: Anton von Webern-Platz 1 (a régi Állatorvosi Főiskola helyén).

Absender: P.b.b.
Péter Bornemisza Gesellschaft
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

www.bornemisza.at

“Wiener Post“
Gefördert aus Mitteln der
Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien

Österreichische Post AG Info.Mail Entgelt bezahlt

Medieninhaber und Herausgeber: Péter Bornemisza Gesellschaft, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

E-Mail: zoltan_ka@yahoo.com Redaktion: Zoltán Kászoni /// Bankverbindung: Creditanstalt Bankverein, A-1011 Wien, Schottengasse 6

BLZ: 11000. Konto Nr. 00207578600, IBAN: AT581100000207578600; SWIFT (BIC): BKAUATWW